

Què explica les diferències en preus relatius entre Catalunya i l'Estat espanyol?*

JOAN COSTA

Catalunya, com altres regions europees riques i pròsperes, mostra una trajectòria de preus sistemàticament ascendent. La inflació a Catalunya és en aquest sentit superior a la mitjana espanyola, però com examinarem aquí, les diferències de preus no responen només a modificacions en la productivitat relativa, sinó també a altres variables.

Catalunya no és la comunitat autònoma amb més inflació, tot i que ha presentat sistemàticament uns nivells d'inflació que superen la mitjana espanyola. Del 1977 al 1998, Barcelona i Girona han experimentat una inflació entre el 30 i el 40 % per sobre de la mitjana espanyola.¹ El diferencial de preu entre Catalunya i el conjunt estatal supera els quatre punts percentuals per al període 1994-2005.

* Aquest article és el resum d'un estudi encarregat pel Gabinet Tècnic del Departament d'Innovació, Universitats i Empresa.

Les diferències de preus dins d'un mateix estat acostumen a mostrar una persistència sistemàtica, si bé és cert que les diferències, al capdavant, són menors que les que hi ha entre diferents estats. Però si es consideren territoris econòmics àmpliament diferenciats, com ara Catalunya o Euskadi respecte d'Espanya, es pot observar que els preus són sistemàticament superiors. Així, hom pot concloure que hi ha elements estructurals que cal tenir en compte en la trajectòria dels preus. A més a més, els factors que expliquen aquesta diferència són diferents entre regions o territoris dins d'un estat que entre diferents estats.²

Aquí és pretén examinar les principals raons que es poden trobar per explicar el preu relatiu més elevats a Catalunya respecte de l'Estat espanyol, que són especialment tres: la productivitat més elevada de Catalunya, una obertura i exposició més grans a la competència i menys pes del sector públic com a factor estabilitzador.

Explicació de les diferències de preus

La teoria econòmica en relació amb les diferències de preus entre territoris està centrada en l'anomenada *llei del preu únic*. És a dir, si dos territoris tenen les mateixes característiques i no hi ha barreres a la

mobilitat, caldria esperar que els preus entre ambdós territoris fossin iguals.

El principal mecanisme que assegura que aquest sigui el resultat final és l'arbitratge, atès que les diferències de preus estimularan l'acció comercial que persegueix comprar allà on els preus són més baixos i vendre on són més alts, fins que els preus s'igualin.

La realitat, però, és que les condicions d'igualtat de característiques que seria desitjables perquè els preus entre les diferents àrees d'un estat s'igualessin no es donen. Les principals característiques diferenciades estan determinades per un seguit de factors que enunciem breument.

► Diferències de productivitat.

La literatura bàsica neoclàssica demostra que, des del punt de vista de l'oferta, les diferències entre els preus d'un mateix bé en dues àrees econòmiques diferenciades (si la informació se suposa perfecta i s'acompleixen les diferents condicions d'un equilibri competitiu) han de ser iguals que les diferències de productivitat. Així doncs, si no hi hagués barreres al comerç i s'acomplissin les condicions de competència perfecta, les diferències de preus entre Catalunya i Espanya haurien de ser degudes a diferències de productivitat, tal com es mostra a la figura 1. En part, aquestes diferències expliquen que, des de l'any

2000, el diferencial de productivitat superi el 10 %, ja que és en aquest període on es produeix una diferència més important en els preus entre Catalunya i Espanya. En part, aquestes diferències són degudes a la manca de transparència dels mercats ja que, tal como es veu a la figura 2, és a partir del 2000, quan entra en vigor la **Unió Monetària Europea**, que la trajectòria de preus i productivitat es manté més consistent amb les prediccions de la teoria econòmica neoclàssica, per la qual cosa les diferències de preus responen a diferències de productivitat.

► La llei de Balassa i el paper del sector públic.

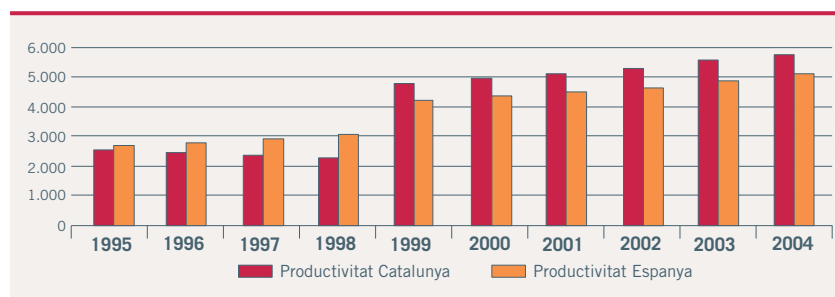
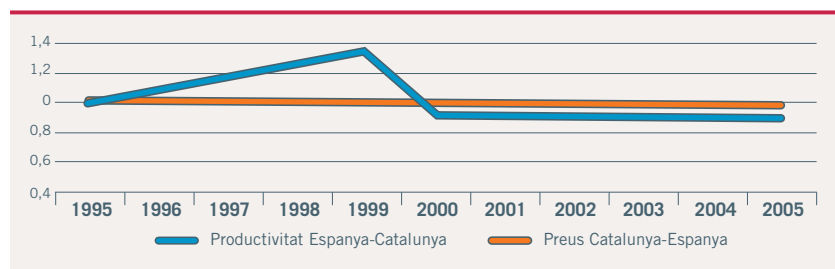
Balassa (1964) i Samuelson (1964) van demostrar que una de les principals raons per les quals canvis de productivitat no es tradueixen en canvis en

Taula 1. Índex de preus a Catalunya i Espanya 1995-2005

(base 1994 = 100)

Any	Catalunya	Espanya
1995	104,6	104,9
1996	108,7	108,7
1997	111,0	111,0
1998	113,4	113,0
1999	116,6	115,7
2000	121,0	119,6
2001	125,2	124,0
2002	129,9	128,3
2003	134,4	132,1
2004	139,1	135,9
2005	144,6	140,3

Font: INE, 2006.

Figura 1. Productivitat a Catalunya en relació amb Espanya**Figura 2. Trajectòria de preus relatius i productivitat relativa a Espanya i Catalunya**

el nivell de preus deriva de la proporció de béns no comercialitzables en l'economia.

No obstant això, la literatura recent posa en dubte el paper dels béns no comercialitzables,³ tot i que aquesta és encara una qüestió oberta a la discussió. Així, els preus totals es poden comptabilitzar com una agregació dels preus dels béns comercialitzables (P_c) i els no comercialitzables (P_n), com es mostra a continuació:

$$P = \alpha P_c + (1-\alpha) P_n$$

En la literatura empírica, hi ha una certa discussió sobre com mesurar els canvis en els béns no comercialitzables. Una de les variables clau és la intervenció pública, i en particular com el pes del sector públic hi impacta moderant els preus.

Aquesta moderació és deguda a diverses raons, en particular a la manera amb què es retribueix

l'activitat pública, que lluny de pagar per productivitat, gairebé mai s'ajusta més enllà de l'IPC, al no estar exposada als mecanismes de mercat. Cal esperar que un pes més elevat del sector públic contribueixi a mantenir l'estabilitat de preus i, d'aquesta manera, a aïllar/protegir un territori dels mecanismes de mercat que portarien a retribuir l'activitat per productivitat.

La despesa pública a Catalunya ha estat tradicionalment molt petita quan es compara amb la resta de comunitats autònomes: representa poc més del 8 % de la renda, la qual cosa suposa que el pes del sector públic és marcadament inferior que a d'altres llocs de l'Estat espanyol, fins i tot que en comunitats autònomes amb nivells de renda superiors a la catalana. El pes del

sector públic també es pot mesurar per la concentració de personal al servei de l'Administració per cada mil habitants. Resulta interessant comprovar que, a Catalunya, el 0,4 % de la població està al servei de l'Estat, el 2 % al servei de la comunitat autònoma i l'1,3 % al servei de les corporacions locals. Tot plegat fa que el 3,7 % de la població estigui al servei de l'administració. En canvi, si es compara Catalunya amb altres comunitats autònomes com ara Extremadura o Madrid, es comprova que, allà, el pes del sector públic és aproximadament el doble. Catalunya és la darrera comunitat autònoma amb personal al servei de les administracions per mil habitants, i aquesta informació no està correlacionada amb la desocupació al 2004. Els Països Catalans són, tots plegats, les àrees de l'Estat amb menys participació de l'Estat en l'activitat econòmica.

Com es pot comprovar a les figures 3 i 4, els preus es redueixen sistemàticament amb l'augment del pes del sector públic mesurat pel nombre de gent ocupada al sector públic, ja sigui mesurat per funcionaris per càpita o per persona ocupada.

► El canvi tecnològic i el temps.

Els efectes de la modernització i la globalització es tradueixen en una expansió dels productes que es compren per via de noves tecnologies. Actualment, més del 40 % de la població espanyola utilitza Internet fer

compres, fet que suposa un augment significatiu de la competència amb vista a la venda minorista. Malgrat que no és possible observar amb una variable els efectes del canvis tecnològics, el que sí és possible és examinar com la tendència temporal explica canvis en els preus.

► Obertura exterior.

Les diferències de preus entre àrees poden ser degudes a barres al comerç i al transport, que redueixen la capacitat d'arbitratge, i causen dificultats d'informació pels agents amb vista a mantenir la llei del preu únic. L'obertura exterior en exportacions, per tant, suposa un mecanisme per mitjà del qual una regió està més que proporcionalment exposada a la competència internacional.

► Competència en la distribució.

Per analitzar la competència en la distribució, una forma molt senzilla però ajustada a la

teoria (vegeu el resultat d'un model generalitzat de Cournot) està en examinar si la variació en el nombre d'empreses en el mercat de distribució (nombre de majoristes) afecta al preu final dels productes. La taula 2 mostra el nombre de locals majoristes per comunitat autònoma del 2000 al 2005.

Aquesta informació permet avaluar d'una manera genèrica com ha evolucionat la competència en el sector. En el cas català, i també en el basc, el que s'observa és un cert estancament del nombre d'empreses majoristes que operen a l'àrea, malgrat un augment en el 2005 a Catalunya.

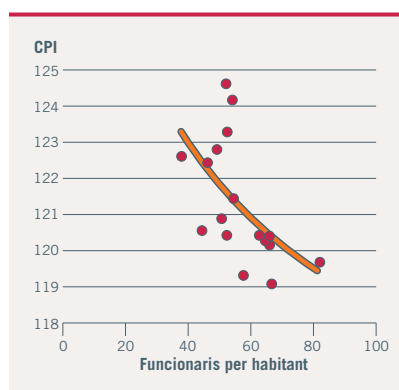
La figura 5 mostra una lleu associació entre el grau de competència en la distribució i els preus per comunitat autònoma. Però, per a un grup de comunitats autònomes, hi ha una certa associació positiva que es mostra al costat esquerre de la figura.

Principals resultats de les estimacions econòmiques

Hem constatat que, entre les causes que explicarien la diferent evolució dels preus entre Catalunya i el conjunt de l'Estat espanyol, hi ha l'efecte de la competència en la distribució comercial, el pes de la participació del sector de béns i serveis no destinats a la venda i el pes del sector públic. El pes del sector privat i la participació del consumidor en el cost sobre el preu general de Catalunya i entre sectors presenta un efecte significatiu. Així mateix, s'observa que una part de la variació ve explicada per canvis en la productivitat. Tot plegat suposa diferències de preus rellevants respecte d'altres comunitats autònomes, i la pregunta que molts ens fem és quin seria el nivell de preus en el cas que Catalunya se situés a la mitjana espanyola pel que fa a les seves característiques.

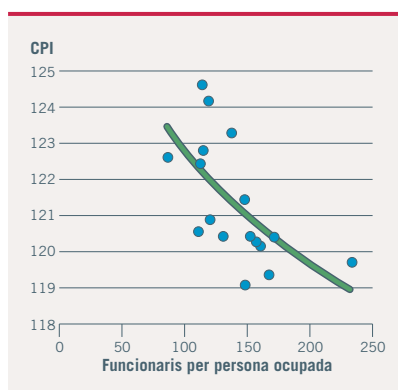
Els resultats de les estimacions econòmiques, elaborades utilitzant una modelització dinàmica de dades de panell (i que no es presenten per raons d'espai), permet concloure que un augment del 10 % en la participació del sector públic en l'activitat econòmica comportaria una reducció del 8 % en el nivell general de preus, com a resultat de l'efecte protecció de la competència que comporta el pes del sector

Figura 3. Índex de preus i funcionaris per habitant

Font: Eurostat.

Figura 4. Índex de preus i funcionaris per persona ocupada

Font: Eurostat.

Taula 2. Nombre de locals majoristes per comunitat autònoma

	2005	2004	2003	2002	2001	2000
Andalusia	34.867	33.587	33.610	31.844	31.427	32.618
Aragó	7.374	7.479	7.081	6.599	6.841	6.676
Astúries	5.099	5.004	4.906	5.088	4.785	4.922
Balears	4.972	5.256	4.641	4.869	4.462	2.373
Canàries	9.861	9.642	9.752	9.287	8.975	5.684
Cantàbria	2.309	2.413	2.213	2.390	2.129	1.723
Castella i Lleó	11.884	11.820	12.138	11.581	11.184	11.270
Castella-la Manxa	8.898	8.647	8.110	7.538	7.812	6.140
Catalunya	47.049	46.425	44.606	45.347	42.281	46.533
Comunitat Valenciana	29.762	28.228	26.349	25.786	25.309	26.114
Extremadura	4.970	4.597	4.896	4.761	4.292	4.670
Galícia	15.363	15.168	14.526	14.031	14.120	11.628
Madrid	32.964	33.663	32.002	28.597	26.632	26.644
Múrcia	7.698	7.049	6.994	7.008	6.126	3.970
Navarra	2.584	2.577	2.791	2.340	2.484	2.578
País Basc	13.010	11.883	12.472	12.629	12.867	13.711
Rioja	1.813	1.928	1.912	1.746	1.668	1.329

Font: INE.

públic. Altrament, una competència més elevada en la distribució comercial no resulta ser una variable significativa. Si hi afegim l'efecte de la productivitat, s'observa que aquesta té un efecte molt dèbil i no sembla ser la principal variable que explica les diferències regionals en preus. Resulta especialment interessant que la variable més important per explicar diferències de preus continua essent el pes del sector públic. Finalment, si hi afegim la major propensió a exportar d'algunes comunitats (com a mesura d'obertura exterior), com era d'esperar, les comunitats que més exporten,

i per tant que estan més exposades a la competència internacional, experimenten preus relativament més elevats i un augment del pes del sector públic en l'1 % reduiria els preus en l'1,22 %. Així doncs, podem concloure que el pes relatiu més reduït del sector públic a Catalunya és l'única variable explicativa que resulta significativa en totes les especificacions realitzades.

Conclusions

El nivell de preus a Catalunya segueix unes pautes diferen-

ciades respecte a la resta de l'Estat. Hi ha un cert estancament pel que fa al grau de competència en la distribució, però no sembla que afecti el nivell de preus, i especialment no afecta el nivell de preus relatius. S'observa que el nivell de preus entre comunitats autònomes ve explicat per diferències en el pes del sector públic i en el grau d'obertura exterior. Com menys pes del sector públic més elevats són els preus, i contra més obertura exterior, més elevats són els preus, atès que els preus relatius en els mercats internacionals, a l'estar més exposats a la competència, reflecteixen més nítidament les diferències en productivitat que no pas el preus a nivell estatal Espanyol.

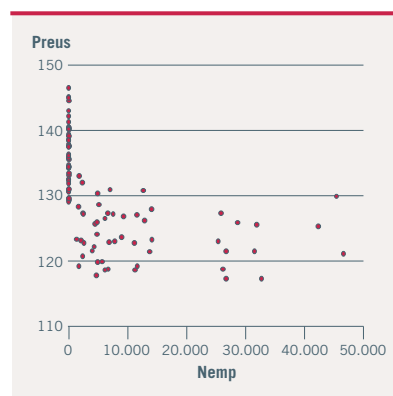
Diverses estimacions econòmiques dinàmiques indiquen que el baix pes del sector públic explica l'augment de preus, de manera que un augment del pes del sector públic a Catalunya de l'1 % redueix entre el 0,4 i l'1 % el nivell de preus. Els preus relatius entre Catalunya i Espanya vénen essencialment explicats per diferències del pes del sector públic.

Així doncs, es pot concloure que una menor inversió i pes del sector públic relativa a altres territoris de l'Estat pot ser responsable d'uns preus relatius de l'economia catalana respecte l'Estat espanyol. Tot plegat indica que, proporcionalment, els catalans suporten preus relatius propis d'estat oberts a la competència internacional, però la manca de pes

del sector públic no permet gaudir dels efectes estabilitzadors de preus propis de l'activitat pública i prestació de béns i serveis no comercialitzables. L'obertura catalana a l'exterior exposa Catalunya a nivells de preus més elevats, cosa que podria compensar-se amb un augment del pes del sector públic, però la feblesa d'aquest sector provoca que Catalunya sigui molt sensible als canvis en l'activitat econòmica dels països de destí dels nostres productes (principalment països de la Unió

Europea) i no tant a d'altres comunitats amb les que Catalunya comparteix estat però no una estructura econòmica similar. Finalment, cal remarcar que no hi ha evidència que les diferències de preus entre Catalunya i Espanya siguin degudes a diferències en el grau de competència en la distribució. Durant el període analitzat, aquest grau de competència no ha patit canvis seriosos, de forma que Catalunya sembla seguir una pauta similar a la de l'Estat espanyol.

Figura 5. Índex de preus i competència en la distribució

Font: Eurostat.

JOAN COSTA

Llicenciant i doctor en Economia i també llicenciat en Dret, en Ciències Polítiques i màster en Anàlisi Econòmica i política sanitària (LSE).

Professor d'Economia política i investigador sènior a la London School of Economics and Political Science (LSE).

Professor titular d'universitat en Economia a la UB.

És consultor per a la Comissió Europea, el Banc Mundial i dels govern anglès, espanyol i català.

Referències

- ALBEROLA, E. (2001). «On the Evolution of Relative Prices and Its Nature at the Regional Level: The Case of Spain». *Journal of Regional Science*, 41(3), p. 451-474.
- BALASSA, B. (1964). «The purchasing power parity doctrine: A reappraisal». *Journal of Political Economy*, 72, p. 584-596.
- ENGEL, C. (1999). «Accounting for US real exchange rate changes». *Journal of Political Economy*, 107, p. 507-538.
- PARSLEY, D.; SHANG, J. (1996). «Convergence to the Law of One Price without Trade Barriers or Currency Fluctuations». *Quarterly Journal of Economics*, 111, p. 1211-1236.
- SAMUELSON, P. A. (1964), «Theoretical notes on trade problems». *Review of Economics and Statistics*, 46, p. 145-154.

Notes

1. ALBEROLA, 2001.
2. ALBEROLA, 2001.
3. ENGEL, 1999.

